



Hyttbøkene gjemmer på minner

Av Per Christiansen

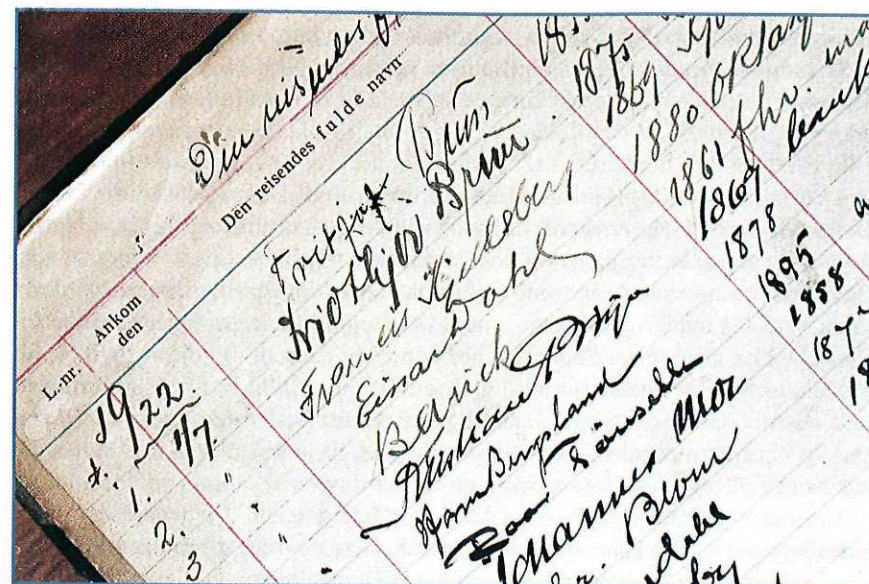
Fjellturister setter nesten ikke spor. Gras og lyng reiser seg raskt etter trykket av en fjellstøvel, og et skispor på vintervidda fyker like raskt igjen som løypa i den våte vårsnøen sløres av sol. På hyttene er sporene etter en hektisk frokost slettet ut lenge før neste bord står dekket, og det vage avtrykk i madrassen er borte når den neste gjesten tørner inn.

Men noen synlige minner står likevel igjen. TTs hyttbøker gjemmer spor etter turer som er gått, mat som er spist og netter som er sovet, i «store, gode senger» - som en gjest uthvilt og fornøyd skrev en morgen på Jødalshytta sommeren 1941.

De gamle hyttbøkene forteller historie, med et vell av informasjon i sine formelle rubrikker og kolonner. Her har fjellvandreren satt varige merker, og hver især har med si ene linje i boka gitt drypp til en rik (kul-)turhistorisk kilde, som en kan øse av i dag. Her ligger muligheter til atskillig interessant forskning - om hvem som gikk, hvor de hørte hjemme, hvor turen hadde gått, hvor lenge gjestene ble, og hvor de la turen videre. Her kan det forskes på alder, kjønn og sosial status, om folk gikk enkeltvis, parvis eller i grupper; hva de ventet seg og hva de fikk - og om de noen gang kom igjen til den samme hytta.

Vi skal ikke gjøre forsøk på noen inngående studier her, men bare gi noen glimt fra turer og hytteopphold som forlenget er historie - minner som er gjemt i mange slitte protokoller i TTs arkiv.

Det var ikke noe dameselskap akkurat, åpningsfesten på Gjevilvasshytta 1. juli 1922. Likestillingen hadde ennå ikke tatt turen til fjells, og den mannlige dominansen var total rundt det festpyntede bordet, som snart dampet av oksestek og poteter, og seine-



Hedersgjester på Gjevilvasshytta 1922.

re duftet av frukt. Det var også mye fint folk vertinna Marit Holm hadde ved bordet denne dagen - og dagen etter da menyen var rømmegrøt og «spekekjøtt». Den første som skrev seg inn, var bokhandler Fridthjov Brun. Så fulgte kjøpmann Francis Kjeldsberg, overrettssakfører Einar Dahl, tidligere ordfører, borgermester og magistrat Hans Jørgen Bauck, banksjef Kristian Bryn og andre fremtredende menn fra Trondhjems borgerskap - og Trondhjems Turistforenings ledelse. Carl Schulz skrev seg beskjedent inn langt nede på første side; som 71-åring var han fortsatt med i det beste selskap, både i byen og til fjells. Under ham igjen kom oppdalingene, ordfører Aalbu, Knut og Halvor Rølvjord, samt byggelederen for Sliperstua, Halvor Aalbu.

Den første ordinære gjesten kom etpar dager etter. Det var den 72-årige svenske handelsgartneren «M.P. Andersen», med en mye yngre dansk dame, fru Grace Iversen fra København som følge. Sammen var de kommet til Trollheimen for å drive innsamling av fjellvekster. Det siste var innført i rubrikken for «Hensigten med oppholdet i Norge», en rubrikk som raskt ble omgjort til opplysninger om eventuelt medlemskap i TT. Dette forhindret imidlertid ikke to trondhjemsdamer noen dager seinere fra å angi sin hensikt med fjellturen å «Bli kjukke og feite».

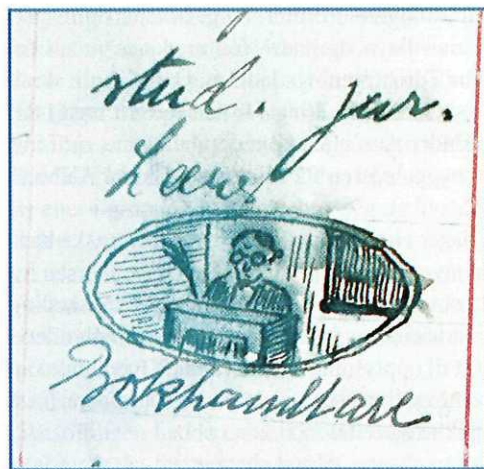
Humoren kom tidlig til fjells. Bjørka, eineren og lyngen ble møtt med «hi-hi», «ha-ha» og «ho-ho» fra fjellbekken da Bjørnson sendte dem opp i høyden i «Arne». Og der leser vi videre at «Fjellet sat i mange hundrede år og tenkte på om det ikke hadde draget på smilen den dag».

Dro på smilet gjorde kanskje også den seinere kjente prisdirektør, cand. jur. Wilhelm Thagaard, da han to dager etter ikke kunne unngå å se den ernæringsbevisste innførselen til de to damene - som da var dratt lenger opp i «fjellbeitene».

Og siden kom andre med både vidd og humør. Unge Per Sylow og kameratene skrev våren 1923 seg inn som «skiløper», andre kalte seg «skogsmand», mens ei jente fra Oppdal lokket kanskje noen etter seg med å føre seg inn som «gardjente (ugift)». En mannlig ungdom betegnet seg sjøl som «eseldriver», mens andre i hans studentfølge følte seg mer som «galleislave». En nybegynner ga seg tittelen «skarvunge», mens en annen fleipet litt med alle de akademiske gjestene, da han skrev seg inn som «stud. ing. (-ting)».

Noen fløy videre etter bare noen timer på hytta, mens de fleste tok ei overnatting, og noen unte seg også to, eller tre. Det gikk an å bli glad i den nye Gjevilvasshytta på kort tid, så vi forstår ham så godt, den gjesten som i 1924 nærmest sukket ned et «Gud vet» i rubrikken for «Opholdets varighet».

Titler og yrkesbetegnelser er et studium verdt i seg sjøl. Denne praksisen med å føre med seg profesjon, stand og sosial posisjon ser ut til å ha stått ved lag fram til krigsåra; da ble slikt etter hvert ikke tatt med til fjells, iallfall ikke like synlig. På

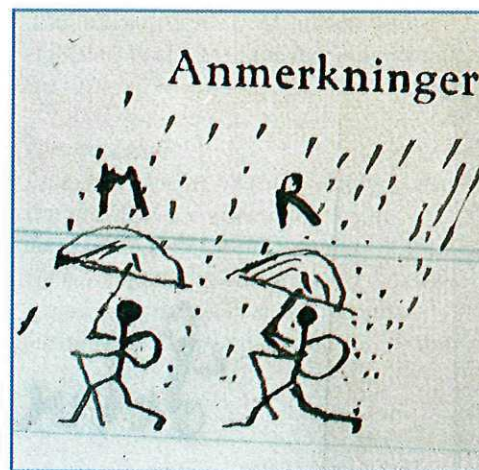


Fjellturistens egentlige jeg.

Gjevilvasshytta dominerte som nevnt tunge navn og prestisjefylte titler første side i hyttetoka fra 1922 til 1924. Men mange av samme slaget går igjen gjennom hele denne boka, som har 1084 navn i alt. Riktignok hadde de første ordinære norske gjestene på hytta sommeren 1922 lagt all status bak seg i byen da de (herr og fru Esbensen fra Trondheim) skrev seg inn som «feriereisende». Men siden kom folk med mer eller mindre «fine» titler, som viste at litt av sivilisasjonen var med i sekken: Kjøpmann, lege, overlege, ingeniør, student, tannlege, kontorsjef, disponent, handelsfullmektig, glassmester, bankkasserer, lærer og «lærerinde», «kommandersersjant», bokbinder, bankdirektør, mekaniker, bokholder, stenograf, «forretningsdame», telegrafistinne, telefondame - og husmor.

Svært mange av disse tidlige gjestene var byfolk som hadde et stillesittende eller i hvert fall utpreget innendørs yrke. En ikke ubetydelig andel var kvinner allerede i begynnelsen av 1920-tallet. En god del av dem var jenter i 20-årene, som gjerne gikk to og to, eller flere i følge. Naturligvis kom mange damer også med mannlig følge, blant dem Mrs. Margaret Butler fra USA som gjestet Gjevilvasshytta med mannen sin i 1922. Sammen en kar ankom også ei lokal jente, som i hytteprotokollen forsikret at hun var forlovet, mens en annen omtrent i samme situasjon skrev seg som «vordende husmor».

Vi lar de fleste være anonyme her, men synes likevel at vi kan trekke fram enkelte som var kjentfolk i si samtid, f.eks. Olaf Grilstad, som ble TTs tredje æresmedlem i 1922. På denne tida overnattet han både fem og seks ganger i året på Gjevilvasshytta

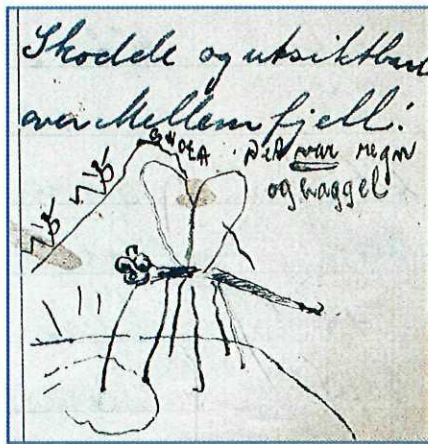


Endelig i hus.

- og de øvrige hyttene i Trollheimen. Og ennå 20 år etter finnes han stadig i hyttebøkene. I 1922 noterer vi også at Max Raebel besøkte Gjevilvasshytta, på vei fra Hjerkinntil Trollheimshytta. Denne tyske komponisten og musikeren var velkjent i Trondheim, ikke minst for sin hang til friluftsliv, som bl.a. resulterte i den originale steinhytta i Gråkallen.

Bygdefolk var det ikke så mange av på hyttene først i 1920-åra. To slike lokale karer var reineierne Torkil Torkilsen og Ole Nergaard som tok inn på Gjevilvasshytta sommeren 1923. Utover i 1930-åra ble byfolket imidlertid mindre enerådende. Og går vi fram til 1941-42, merker vi oss et annet særtrekk - et stadig stigende antall kommentarer til maten. Dette kan naturligvis ha sammenheng med generelt magrere tider, og at det ble satt tilsvarende større pris på at TT i hvert fall delvis kunne opprettholde gammel og god standard. Om ikke fjellturistene kunne regne med å bli «kjukke og feite, skulle de i hvert fall fortsatt bli gode og mette. «Stygt vær. Lite fisk. My' kjøtt», skrev en gjest på Jøldalshytta sommeren 1942. «God geitost», kommenterte en annen, mens en tredje, og tydeligvis tilfredsstilt gjest innrømmet at han var «glad i biff». «Matgjengen» var på besøk i Jøldalen sommeren 1941, mens «kvinnejegeerne» tydelig var ute etter andre varer.

718 personer var for øvrig innom Jøldalshytta i 1941, et år det 10. august ble meldt om en halv meter snø på Trollhetta. Nekolai Dahl og Johan Bolme var blant de siste dette året, og Olaf Grilstad aller sist. «Takk for mig», skrev han i hytteprotokollen, og det var tre ord som oppsummerte et langt liv i fjellet; han levde ikke lenge etter dette. Året etter var kjente karer som Reidar Jørgensen, Arne Falkanger, Fridthjov Brun og,



Små venner i fjellet.

igjen, Nekolai Dahl, blant de siste før døra på denne og andre hytter ble stengt for godt på grunn av krigen. «Flott vær når vi drar, nei det har snedd», lød siste innførsel fra 29. august 1941.

Været og tidene skiftet. Etter lange krigsår kunne hyttene åpne igjen sommeren 1945. Snart var alt ved det gamle, f.eks. på Jøldalshytta, der en fornøyd gjest konstaterte: «Det var kjøttkak til middag, og alt på hytta i samsvar med dette.» År med sparsom krigserstatning i matveien hadde såvisst ikke gjort interessen for hyttekosten mindre. «Maten kan ikke beskrives, må spises», skrev en (mett) losjerende på Trollheimshytta den første etterkrigssommeren, da hytteprotokollen på Storerikvollen igjen ble tatt i bruk «av virkelige turister» - 698 stykker fra juli til september, for å være helt nøyaktig. Krigen hadde satt sine spor. I protokollen på denne hytta hadde f.eks. noen av «gjestene» i 1943 og 1944 skrevet «N.S.» i rubrikken for medlemskap i «andre foreninger».

Næringsvettet var vel også skjerpet. I hvert fall kan hyttebøkene melde om mange pene ørreter i denne tidlige etterkrigstida, og to ungdommer skrøt i juli -45 av at de hadde drept en hauk på Mellømfjell. Andre hadde under krigen lært å meddele seg så godt det lot seg gjøre, bl.a. en ungdom som i kolonnen for «Anmerkninger» i protokollen på Jøldalshytta la igjen beskjed til «G» om at han «blir hjemme til tirsdag. Ring etter kl. 5».

Og til slutt - noen av de små beskrivelsene av opplevelser og natur, vær vind og temperatur. «Over Svarthamrene, enestaaende vild natur», leser vi i 1922. «Over Troldhetta i skodde og regn» (1942), «Sne, masse multer» (Storerikvollen 1941), «Det haustast fort» (i 34 graders varme i Jøldalen 1945), «Mange sjeldne planter» (Jøldalen 1941). Men innimellom, noen flere linjer, et lite impulsivt dikt, som dette fra 1924:

Gjevilvassdal!
I sol eller regn fager ditt bjørkehegn.
Om skodda deg sveipar i gråull inn,
det lyser da kvitt fra einkvan tind.
Og har ein sett deg ein dag med krone og skrud,
spegla deg glad - som ei solfager brud -
ein aldri det gløymer.

